

створено не один «ідеальний» документ - довершена конституція, що теоретично і практично є неможливим, а коли буде створено струнку, науково обґрунтовану, ієрархічну систему нормативних актів, що дають можливість функціонувати конституції, тобто систему конституційного законодавства. У свою чергу, розвиток та модернізація конституційного законодавства забезпечують адекватність Основного Закону реальній дійсності.

Установча функція Верховної Ради України як важливий елемент забезпечення реалізації принципу верховенства права в Україні

Серьогіна К.В., студент 7-КМ-2Б курсу ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Устименко Т.П.

Одним із найважливіших чинників побудови демократичної, соціальної, правової держави, формування громадянського суспільства є функціонування парламенту - найвищого виборного органу законодавчої влади, який за допомогою представництва різних верств населення здійснює презентацію інтересів усього народу. Верховна Рада, як представницький орган України, відіграє значну роль у вітчизняному державотворчому процесі, життєдіяльності суспільства і держави, реалізуючи свою діяльність за допомогою функцій. Парламент має багато напрямків діяльності, і це не суперечить його природі, оскільки він бере участь у здійсненні ряду функцій держави, як об'єктивних, зумовлених змістом діяльності держави (політичної, економічної, соціальної, культурної, екологічної), так і владних (законодавчої, установчої тощо). Проблематика функцій Верховної Ради України є актуальною, оскільки від ефективної діяльності парламенту безпосередньо залежить рівень народного представництва та захисту інтересів громадян України.

Слід зазначити, що дані проблематиці присвятили свої праці досить велика кількість науковців. Зокрема, можна виділити таких вчених: Г.С. Журавльова, В.В. Кравченко, О.О. Майданник, Я.М. Назаренко, Л.М. Омельченко, В.Ф. Погорілко, І.І. Снігур та багато інших правників.

Для кращого розуміння напрямків діяльності Верховної Ради перш за все необхідно визначитися з поняттям «функція парламенту». Узагальнено її визначають як основний напрямок діяльності цієї інституції [1, с. 2571]. Деякі науковці формулюють функції Верховної Ради України як основні напрямки її діяльності, які визначають соціальне призначення українського парламенту [2, с. 657]. Найбільш детально функції Верховної Ради характеризує Я.М. Назаренко, зазначаючи, що це основні напрями та види діяльності українського парламенту, які втілюються в його компетенції, визначеній Конституцією та іншими нормативно-правовими актами України, зумовлюються об'єктивними потребами державного та суспільного розвитку з погляду внутрішніх і зовнішніх завдань держави, у яких виражаються і конкретизуються сутність, соціальне призначення та роль Верховної Ради України як єдиного законодавчого органу, відповідно до її місця в механізмі Української держави для досягнення визначених завдань і реалізуються в передбачених чинним законодавством формах [2, с. 658].

Можна виокремити наступні ознаки функцій Верховної Ради України. По-перше, це нормативна визначеність, коли різноманітні напрямки діяльності парламенту знаходять своє правове визнання або ж у конституції країни, або ж у інших національних нормативних актах. Тобто вони є правомірним лише у тому разі, коли витікають із змісту відповідних нормативно-правових актів і діють

тільки в рамках юридичних норм, що проявляє їх правовий характер і чітко визначає напрямки та види діяльності, які здійснюються в межах компетенції цього єдиного органу законодавчої влади в Україні. По-друге, суспільна необхідність, коли функції парламенту зумовлюються об'єктивними потребами державного та суспільного розвитку з погляду внутрішніх і зовнішніх завдань держави. По-третє, цільова спрямованість, коли кожна з функцій Верховної Ради слугує для досягнення певної мети і, що є кінцевим результатом її виконання.

Функції національного парламенту - це явища передусім публічно-владної, а не будь-якої самоврядної діяльності. Вони походять від держави, виражають її волю і органічно пов'язується з владою, тобто мають публічно-владний, а не самоврядний характер. За своєю суттю функції Верховної Ради України обумовлені правовою природою українського парламенту і впливають із завдань, що стоять перед цим органом державної влади. Також вони втілюються в життя завдяки здійсненню їх законодавчим органом у притаманних йому способах, засобах, формах і методах, які тісно взаємопов'язані між собою [3, с. 7].

Серед науковців немає єдності стосовно переліку функцій парламенту. Зокрема, пропонується виокремлювати такі функції Верховної Ради, як законодавча, представницька, установча (державотворча, організаційна), парламентського контролю, бюджетно-фінансова, зовнішньополітична [4, с. 128]. Інша класифікація містить лише три основні функції парламенту: законодавча, установча та контрольна [5, с. 250]. Г. Журавльова за змістом поділяє функції Верховної Ради на дві великі групи: об'єктивно основні (законотворча, установча, контрольна, бюджетна) та супутні, які ще визначають як функції-повноваження (зовнішньополітична, квазісудова) [6, с. 9 - 10]. Також існують різноманітні критерії, за якими виділяють окремі групи функцій Верховної Ради. Залежно від засобів діяльності розрізняють представницьку, установчу, контрольну, бюджетно-фінансову, інформаційну, територіальну функції. За термінами реалізації існують постійні та тимчасові функції Верховної Ради. Відповідно до механізму реалізації виокремлюють складні (комплексні) та прості функції.

Усі функції Верховної Ради України тісно пов'язані між собою і в сукупності становлять цілісну систему діяльності парламенту, здійснення будь-якої з них обумовлює реалізацію інших напрямків парламентської діяльності, які становлять цілісну структуру. Кожна із функцій відіграє самостійну роль у діяльності Верховної Ради України, але між ними існує тісний зв'язок і взаємодія, які обумовлюються і визначаються єдністю мети і завдань її діяльності.

Установча функція парламенту насамперед пов'язана зі формою правління держави та встановленням системи органів публічної влади і реалізується шляхом прийняття Конституції. Крім того, вона передбачає наявність широких номінаційних повноважень, тобто повноважень, пов'язаних з призначенням, обранням, наданням згоди на призначення або звільнення посадових осіб, а також із формуванням органів публічної влади. Це виявляється як у запровадженні нових посад або скасуванні вже існуючих на законодавчому рівні, так і у призначенні або обранні на вже існуючі посади чи звільненні або відкликанні з них або надання згоди на такі дії. Як зазначає Ж.М. Пуустовіт, установча функція - це право Верховної Ради формувати інші органи державної влади та власні внутрішньопарламентські структури в порядку, межах і способах, передбачених Конституцією та законодавством України [7, с. 64]. Основними напрямками діяльності парламенту по здійсненню цієї функції є створення власних, парламентських структур; формування або участь у формуванні органів

інших органів державної влади та державних організацій, сприяння формуванню органів місцевого самоврядування; вирішення питань, що стосуються інших елементів механізму держави: територіального устрою, Збройних Сил, тощо [9, с. 1]. Слід зазначити, що характер установчої функції Верховної Ради України, її зміст і межі обумовлюються насамперед, особливим статусом самого парламенту як єдиного законодавчого і загальнонаціонального представницького органу влади і визначаються призначенням парламенту та його завданнями, що закріплені у Конституції України.

Поділ функцій Верховної Ради України за способами діяльності передбачає наявність певних зв'язків між ними. Установча функція тісно пов'язана з іншими функціями Верховної Ради і досить часто виступає механізмом або засобом реалізації законодавчої, контрольної та представницької функцій. Її спорідненість з законодавчою функцією проявляється в тому, що парламент може здійснювати запровадження нових посад або скасування вже існуючих шляхом ухвалення конституції чи змін до неї, закону або змін і доповнень до нього, виражаючи таким чином установчу функцію через законодавчі повноваження. Також, діяльність щодо безпосереднього формування та участі у формуванні органів державної влади надає Верховній Раді України право здійснювати контроль за роботою відповідних структур. Можливість парламенту вплинути на кадрову політику держави є одним із ефективних засобів для того, щоб контролювати діяльність її органів.

Підсумовуючи все, наведене вище, слід зазначити, що установча функція парламенту - це закріплений на законодавчому рівні напрямок діяльності вищого представницького органу щодо утворення посад або скасування вже існуючих, призначення (обрання) на посади чи звільнення (відкликання) з них або надання згоди на такі дії, зумовлений об'єктивними потребами державного та суспільного розвитку з погляду внутрішніх і зовнішніх завдань держави, у яких виражаються і конкретизуються сутність, соціальне призначення та роль Верховної Ради України. Характер установчої функції обумовлюється, насамперед, особливим статусом самого парламенту як єдиного законодавчого і загальнонаціонального представницького органу влади і визначаються його призначенням та завданнями, що закріплені у Конституції України. Установчий напрямок діяльності фактично пронизує усі сфери роботи законодавчого органу і є невід'ємною, важливою складовою системою його функцій, без якої неможливе належне функціонування не тільки вітчизняного парламенту, а й усього механізму держави.

Список використаних джерел:

1. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. - Х.: Право, 2008. - 416 с.
2. Назаренко Я. М. Поняття «функції Верховної Ради України» як загальноправової категорії / Я. М. Назаренко // Форум права. - 2010. - № 4. - С. 654-659 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10nj_mjzk.pdf
3. Назаренко Я. М. Номінаційна (установча) функція Верховної Ради України: проблеми теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Я. М. Назаренко; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2011. - 18 с.
4. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України. - К., 2006. - 256 с.
5. Кравченко В. В. Конституційне право України. - К., 2007. - 592 с.
6. Журавльова Г.С. Конституційні засади становлення і розвитку парламентаризму в Україні: автореф. дис канд. юрид. наук. - Х., 1999. - 19 с.
7. Пустовіт Ж.М. Поняття і сутність установчої функції Верховної Ради України / Ж.М. Пустовіт // Часопис Київського університету права. - 2007. - № 2. - С. 59 - 64.
8. Конституція України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Снігур І. І. Напрями реалізації установчої функції парламенту України щодо виборів / І.І.Снігур // часопис Академії адвокатури України - 2013. №18. - С. 1.